

Lokatiivva gehčosat Gáivuona suopmanis

LENE ANTONSEN

Davvisámegielas lea ovttaidlogu lokatiivva *s*-geažus dábálemos bárrastávvalmáddagiin, muhto muhtun suopmaniin geavahuvvo *-n*. Gáivuona suopmanis gullojit sihke *s*- ja *n*-gehčosat. Dán artihkkalis áiggun geahččat lokatiivva gehčosiid juohkáseami dán suopmanis, ja árvalan vejolaš siva dasa manne *s*-geažus orru vuoitime.

1. Duogáš

Ivgu lea Davvi-Romssa mearragáttis, muhto vuonat mannet guhkás siseatnama guvlui. Jagi 1930 juhkkjuuvvui Ivgu golmma suohkanii: Omasvuotna, Gáivuotna ja Ivgu. Dasa lassin sirdojuvvui oassi Moskavuonas Romssa suohkanii. Historjjálaš dieđut mitalit, ahte lea leamaš stuora sisafárren siseatnamis Ivgui ja Gáivutnii 1700-logus. Miššoneara Andreas Sommer raporterii jagi 1771 Roanddima bismái, ja son čállá ee. ahte olmmošlohku lei šaddan 10 geardásažžan 60 jagis. Son namuha erenoamážit ahte ollu geafes badjeolbmot leat boahtán Ivgui, erenoamážit Ruota bealde. (Alf Kiils samlinger.) Ja gitta dán áiggi rádjái lea leamaš ollu oktavuolta sihke Gárasavvonii ja Guovdageidnui. Ruotabeale badjeolbmui lea maid leamaš geasseorohat, ja Guovdageainnu badjeolbmui lea velge geasseorohat dán guovllus.

Gáivuonas lea dáhphuvvan stuora giellamolsun 1860 rájes. Dalle sámegiella dominerii nu sakka ahte maid dáččat ja kveanat sámastedje. Mañimuš vihttalogi jagi leat unnán mánát oahppan sámegiela vuosttašgiellan siiddas. Muhtun spiehkastagat gávdnojit, ja dalle lea dábálaččat nubbi váhnen sámegiela váimmusguovllus eret.

Gáivuona sámegiella lea leamaš vuosttažettiin njálmmálaš giella, ja olbmot leat unnán máhtán čállit giela. Mañnil go Gáivuona suohkan bođii sámegiela

hálddašanguvlui, de lea sámegiella geavahuvvon eanet ja eanet čálalaš diehtjuohkimiin, ja nuorra olbmot geat ohppet giela, ožžot maid formálalaš gelbbolašvuoda joatkkaskuvlla ja universitehta eksámeniid bokte. Muhtimat sis geavahit sámegiela barggu oktavuodas, ee. oahpaheapmái, ja dainna lágiin lea čállingiella šaddan dehálaččat go ovdal.

2. Materiála

Ležan váldofágabarggus (2007)¹ guorahallen ee. govt Gáivuona suopmana substantiivvaid morfologijja lea rievdan njealji buolvvas, muhto dán artihkkalis áiggun dušše geahččat lokatiivva. Mun geavahin boarráseamos gálduid maid gávdnen – jietnabáttiid ja čállosiid, ja daiguin sáhtten dokumenteret dakkár informánttaid giela, geat eai leat šat eallime. Dasa lassin jearahallen dán áiggi gáivuotnalaččaid, sihke vuorrasiid ja nuorat olbmuid. Háliidin guorahallat govt Gáivuona sámegiella fievrriiduvvo buolvvas bulvii, ja danne válljejin informánttaid geat orrot Gáivuonas ja geaid sámegielat máttut ledje gáivuotnalaččat.

Informánttaid lean juohkán njealji jovkui dan mielde goas sii leat riegádan. Boarráseamos joavkku gohčodan «máttaráddján». Sii leat guhtta informántta, geat leat mitalan cukcasiid Qvigstadii, ja materiála ii leat jietnabáttis. «Áhkut ja ádját»-joavkkus leat 14 informántta, geat leat riegádan ovdal ja maŋŋil ovddit čuohtejagimolsuma. «Váhnemat»-joavkkus leat 9 informántta, geat leat riegádan muhtun jagiid ovdal nuppi máilmmisoađi. Nuoramus gávccii informántta, geaid gohčodan «ráves mánnán», leat bargoahkásaččat.

Tabellii lea merkejuvvon makkár sámegiel duogáš informánttain lea:

- I: informánta lea sámástan mánnávuoda rájes.
- II: informánta lea oahppan sámegiela mánnávuodas, muhto lea sámástišgoahtán aktiivvalaččat easka rávesolmmožin.
- III: informánta lea máhttán veháš sámegiela mánnávuodas, muhto lea ollu oahppan skuvlejumi bokte rávisin.

---

¹ Norgga dutkanráddi lea dorjon váldofágabarggu.

Tabealla 1. Dieđut informánttaid birra

	Biertavárri	Olmái- vággi	Dálošvággi	Sámegiel duogáš
Máttarádját	3	2	1	I
Áhkut/ádját	4	5	4	I
Váhnemat	5	3	1	I: 8 II: 1
Ráves mánát	1	6	1	II: 4 III: 4

Nugo boahdá ovdan tabeallas (1), de lea čielga erohus buolvvaid gaskkas. Ráves mánáin ii ovttagse leat sámegiella vuosttaš giellan, ja sis leat eatnasat Olmmáivákkis eret. Nu lea danin go eará báikkiin lei váttis gávdat dan mađe nuorra informánttaid, geat máhttet sámástit njuovžilit, ja geaid sámegiela máttut leat gáivuotnalaččat.

Sátnehámiid lean čoaggán báttiin, maida olbmot leat muitalan dološ fearaniid dahje iežasat eallingearddi birra. Informánttaid, geaid ieš lean jearahallan, lean maid dáhtton jorgalit muhtun cealkagiid dárogielas sámegillii, sihkkarastin dihte ahte oáččun gait sojahemiid, maid dárbbahan guorahallamii. Informánttat leat báddejuvvon 14–65 minuhta. Mánngas geavahit sihke *n*- ja *s*-gehčosa, ja molsašuddá informánttas informántii gallii sii geavahit lokatiivahámiid, ja dan dihte lean rehkenastán gehčosiid frekveanssaid juohke informántii.

3. Muhtun kásussojheamit

Dutkit geat leat čállán Ivgu ja Gáivuona suopmaniid birra, konkluderejit ahte dán guovllus lea dološ mearrasámegiella jávkan siseatnansuopmaniid dihte – dušše sátnevuorká lea báhcán (Qvigstad 1925: 8, Nesheim 1962: 358, Lagercrantz 1958). Gáivuona suopman sulastahtá sihke Guovdageainnu ja Gárasavvona suopmaniid, ja sulastahtá Guovdageainnu suopmana eanet go Ivgu suopman muđuid dahká. Muhto dattetge lea váttis dadjat állanago Gáivuona suopman eanet Gárasavvona vai Guovdageainnu guvlui (Eira 2003: 96).

3.1 Ovttaidlogu lokatiiva

Golbma dutki leat čállán Gáivuona suopmana iešvuodaidd birra. Jernslettena mielde Gáivuona suopmanis ovttaidlogu lokatiivva *n*-geažus laktása bárrastávvalmáddagiidda ja *s*-geažus fas bárrahisstávvalmáddagiidda (2007: 35). Eira čállá váldofágabarggustis ahte Gáivuona suopmanis gullo eanemusat *-n*, muhto maid *-s*. Variašuvdna lea geográfalaš variašuvdna dainna lágiin ahte lokatiivva *-s* lea dávjjimusat geavahusas Dálošvákkis ja Skárfvákkis. (Eira 2003: 86–88.)

Nesheim lea fas eará oaivilis go čállá ahte Gáivuonas (son čujuha Olmmáivággái ja Dálošvággái) laktása *s*-geažus maid bárrastávvalmáddagiidda. Dainna lágiin Gáivuona spiehkasta Moskavuona ja Gárasavvona suopmaniin, main *n* laktása bárrastávvalmáddagiidda ja *s* fas bárrahisstávvalmáddagiidda. Nesheima mielde lei seammá ládje maid Ivguvuona/Omasvuona oarjjabealde. (Nesheim 1962: 344.)

Duogáža dálá áiggi *s*- ja *n*-gehčosiidda mii gávdnat giellahistorjjás go davvisámegiela lokatiiva lea boadus das ahte guokte kásusa, elatiiva ja inessiiva, sudde oktii 1700-logus. Julev- ja lullisámegielas dat leat seilon sierra kásusin. Suoma njárggas lea *n*-geažus bárrastávval- ja kontráktamáddagiin ja *s*-geažus fas bárrahistávvalmáddagiin (Sammallahti 1998: 67), seammá ládje go Jernsletten árvala ahte dilli lea Gáivuona suopmanis.

Tabealla 2. Sámegielaide orrun- ja vuolginkásusat

	Vuoddosámeg.	Lullisámeg.	Julevsámeg.	Davvisámeg.
ol.ines.	<i>*koadē-snē</i>	<i>goåte-sne</i>	<i>goade-n</i>	} <i>goađi-s(t)</i> ol.lok
ol.elat.	<i>*koadē-stē</i>	<i>goåte-ste</i>	<i>goade-s</i>	
ml.ines.	<i>*koadi-j-nē</i>	<i>gâet-i-ne</i>	<i>gâdi-j-n</i>	} <i>gođi-i-n</i> ml.lok.
ml.elat.	<i>*koadi-j-stē</i>	<i>gâeti-j-ste</i>	<i>gâdi-j-s</i>	

(Korhonen 1981: 223 mielde.)

Inessiivageažus lea šaddan seammaláganin go elatiivageažus davvisámegiela

ja nuortasámegeiela denasališuvnna bokte: $*-snē > *-sn > *-sN > -st$. Sátne-loahpas lea $-n$ vuos šaddan čuojoheapmin ja de klusiilan. (Korhonen 1981: 224, Sammallahti 1998: 67.) Neutralisašuvdna leavai giela eará osiide vaikko eai lean seammá fonologalaš eavttut, nugo máŋggaidlogu lokatiivii, oamastansojahussii ja advearbbaide.

Suoma njárgga lokatiivva gehčosiid Sammallahti árvala boadusin váikkus-
husas, mii bodii davvin. Bárrastávval máddaga $-n$ lea boares inessiivva
geažus, ja bárahisstávval máddaga $-s$ lei álgoálggus elatiivva geažus.
(Sammallahti 1998: 67.)

Gáivuonas lea leamaš sáhka das ahte leago dán áiggi velge morfologalaš
erohus elatiivva ja inessiivva doaimmaid gaskkas. Eira guorahallá dán vejo-
lašvuoda iežas dutkosis, ja boahtá dan oaivilii ahte nu ii leat (Eira 2003: 88).
Eai mu materiálasge leat elatiivva/inessiivva earuheaddji tendeansat.

Gáivuona sámegeielas ovttaidlogu lokatiiva hábmejuvvo muđuid seammá
proseassaiguin go standárdagielas. Dássemolsašuddan lea seammá, vaikko
muhtun guovddáškonsonánttaid jietnadeami dihte šaddet eará opposišuvn-
nat go čállingielas. Konsonántaguovddázis ii leat čuojohis klusiila nasála
konsonántta ovddabealde, nu ahte konsonántaguovddázis ii leat oppo-
sišuvdna nominatiivva ja lokatiivva hámiid gaskkas sániin nugo EADNI_S,
BOADNJI_S, BIEBMU_S. Opposišuvdna váilu maid sániin nugo ÁDDJÁ_S. (Eira 2003:
84.)

Standárdagielas lea lokatiivva geažus $-s$, Gáivuonas fas leat bárrastávval-
máddagiin guokte vejolaš gehčosa: $-n$ ja $-s$. Qvigstada cukcasiin leat gáv-
dnojit dasa lassin moadde dáhphusa main lea $-st$:

- (1) *De manne sisa hæddjavissui ja val'de buoremus mattait, mak
bæwdest liddje, (...)*
(Inf. C2, QLES III: 100).
- (2) (...) snjolljar oaivist ja stuorra gukkes čaccefaccat giedas (...)
(Inf. C4, QLES IV: 36).

Dát moadde dáhphusa eai leat mielde viidáseappot dán giedahallamis go
 st -geažus ii gávdno materiálas muđuid.

Informánttat leat juhkkojuvvon golmma jovkui sin lokatiivva gehčosiid mielde. Buohkain laktása *s*-geažus bárahisstávvalmáddagiidda, muhto bárrastávval- ja kontrakšuvdnamáddagiidda laktása *-s* dahje *-n*:

- S-joavku: dušše *s*-geažus
- S/N-joavku: muhtumin *s*-, muhtumin *n*-geažus
- N-joavku: dušše *n*-geažus

Gait informánttat, geaid Qvigstad lea geavahan, gullet S- dahje S/N-jovkui. Gáivuona cukcasiin leat oktiigait dušše guoktelogi dáhpáhusa *n*-gehčosiin, ja dat juohkásit guovtti informántii Biertavári guovllus ja ovttá informántii Olmmáivákkis. Dás lea ovdamearka:

(3) *De lei gat'to stobon, vuok'sa ein navehis ja hæ's'ta lei stallen.*
(Inf. C2, QLES III:34)

Olles mu materiálas dušše guokte informántta gullaba N-jovkui, nubbi lea Olmmáivákki máttaráddjá ja nubbi lea Biertavári áddjá. Eatnasat muđuid gullet S-jovkui, ja muhtimat gullet S/N-jovkui. Tabealla (3) vuoseha *n*- ja *s*-gehčosiid juohkaseami bárrastávval- ja kontrakšuvdnamáddagiidda olles materiálas:

Juohke informántta frekveansa vuodul rehkenasttán báikki gaskamearálaš frekveansa. Gait informánttaid frekveanssat leat mielde go rehkenasttán buolvva gaskamearálaš frekveansa, nu ahte jus leat eanet informánttat ovttá báikkis, de dán báikki informánttat váikkuhit eanet gaskamearálaš frekvensii. Nuoramus buolvvas in earut báikkiid danne go eanaš informánttat leat seammá báikkis, gč. tabealla (1).

Tabealla (3) vuoseha ahte nuoramusat geavahit juogo *s*- dahje *n*-gehčosa. Sii orrot leamen didolaččat das goappá gehčosa sii välljejit. Dat lea lunddolaš boađus go sii leat oahppan giela maid skuvlejumi bokte. Váhnenuolvvas dominere *s*-geažus, muhto eatnasiin dihtto dattetge *n*-geažus duollet dálle. Sin materiálas lea *-n* dábáleamos Biertaváris.

Tabella 3. Ol.lok. bárrastávvalmáddaga gehčosiid juohkáseapmi

Báiki	Máttarádját	Áhkut/ádját	Váhnemat	Ráves mánát
Dálošvággi	1 informánta S – 100 %	4 informántta S – 75 % S/N – 25 %	1 informánta S – 100 %	
Biertavárru	3 informántta S – 33 % S/N – 67 %	4 informántta S – 25 % S/N – 50 % N – 25 %	4 informántta S/N – 100 %	
Olmáivággi	2 informántta S – 50 % S/N – 50 %	5 informántta S – 60 % S/N – 40 %	3 informántta S/N – 100 %	
Olles Gáivuotna	6 informántta S – 50 % S/N – 50 %	13 informántta S – 54 % S/N – 38 % N – 7 %	8 informántta S – 13 % S/N – 87 %	8 informántta S – 87 % N – 13 %

Dálošvákki lea máttarádjáid buolvva rájes leamaš unnimusat lokatiiva *n*-geažus eará báikkiid ektui. Tabellás (3) oaidnit ahte okta Dálošvákki informánta gullá S/N-jovkui, muhto sus lea rievtti mielde dušše okta *n*-dáhpuhus:

(4) *Mis lei dállu doppe Gáivuonas, Lindbeargga.* (Inf. 11)

Dállu mas lea sáhka, lea Biertavárru, ja go *n*-geažus muđuid lea dábaileamos Biertavárru, de sáhttit árvalit ahte geažus čuovvu Lindbearga-báikenama.

Miellagiddevaš lea makkár sániide dat guokte gehčosa laktásit S/N-joavkkus. Dás leat muhtun ovdamearkkat ovttá informánttas áhkuid/ádjáid-buolvvas:

(5) *Ja de láve dasto stuora čoakkamat, láve vanli leahtit Ráissas ja Skervvan ja Supnesas ja Biertavárru.*

(6) *Deinna dah mannet bussat idđedis ja manjil gaskabeaivvi dah leat fas siiddan.* (Inf. 9)

Dát guokte ovdamearkka ovddastit bures dan maid gávden eará informánttain maid. S/N-joavkku informánttat geavahit erenoamážit *n*-gehčosa

báikenamaid ja $SIIDA_S$ leksema oktavuodas. Báikenamat adnojuvvojit giela konservatiiva oassin, ja dain sáhttet leat hámit, mat muđuid leat jávkán gielas. $SIIDA_S$ -leksema doaimma lea hui lahka báikenamaid doaimma.

Dasa lassin gullojit advearbbat main lea *-n* dan sajis go standárda davvisáme gielas lea *-s*:

(7) *ovddan (ovddas)*

Dakkár advearbbat gullojit maid informánttain, geat gullet S-jovkui. Dán sáhttá dulkot nu ahte lokatiiva *n*-geažus lea leamaš dábálaččat ovdal, muhto ahte lea jávkagoahtán Gáivuona gielas.

Mii sáhttá lea sivvan dasa ahte *n*-geažus lea vuoittáhallas? Ovdalgo árvalan vejolaš čilgehusa, de válddán ovdan moadde eará kásussojaheami man olis geahčadan dán suopmana $ii > i$ assimilašuvna.

3.2 Assimilašuvna

Bárrastávvalmáddaga ml.lok. ja ol.kom. hábmejuvvojit seammá ládje go standárdagielas, muhto guokte diftongga loktanit dan sajis go njulget. Das lea sáhka sekundára diftongiserejumis (Sammallahti 1999: 31):

(8) $oa > o > uo$ ja $ea > e > ie$

Olmáivákkis leat maid informánttat, geat dadjet *u* dan sajis go *o*, ja *i* dan sajis go *e*:

(9) *mihcin (mehciin)* (Inf. 3), *buhdet (bohtet)*² (Inf. 18)

Bárrastávvalsubstantiivvaid *i*-máddagiin leat soggi ja geažus suddan oktii assimilašuvna bokte: $ii > i$. Seammá lágan assimilašuvna lea dáhpáhuvvan bárahisstávvalmáddagiid ravdavokálain ja gehčosiin. Dás leat ovdamearkkat materiálas:

(10) *Dat lei soames datge diehttigi mat šadde orrut dein guođin.*
(Inf. 4)

---

² Materiálas *ii* leat substantiivaovdamearka.

- (11) *Gearddi mo lean leamaš Ivgumárkanin. (Inf. 6)*
 (12) *Dálvit dat borre dasto deid fastin deinna suvramilkkin. (Inf. 2)*
 (13) *Ja dat gal lea munnje bealljái báhcán dat jietna gusain ja sávzzain ja gaitin divrrin mat ledje biddjon seamma áiddái. (Inf. 19)*

Cealkagiin (10) ja (11) vuolláisárgojuvvon sánit leat ml.lok. ja cealkagiin (12) ja (13) vuolláisárgojuvvon sánit leat ol.kom.

Materiálas lea dakkár assimilašuvdna eanaš informánttain. Dušše nuoramus informánttain ja ovttá informánttas áhkuid ja ádjáid buolvvas (Inf. 3) leat maid muhtun sátnehámit main ii leat assimilašuvdna, omd. *geži-in*, *láibbi-in*.

Tabealla 4. Ml.lok. ja ol.kom. gehčosiid juohkáseapmi

	<i>Áhkut/Ádját</i>	<i>Váhnemat</i>	<i>Ráves mánát</i>
Bárrastávvala i-mátta	-n*	-n	-in -n
Gait eará máddagat	-in	-in	-in

* ovttá informánttas leat moadde -in-dáhpáhusa.

Tabealla (4) vuoseha ahte nuoramus buolvvas laktása *in*-geažus maid i-máddaggiidda, nu ahte ii dáhpáhuva assimilašuvdna. Dat lea árvideames čállingiela váikkuhus. Máttarádját eai leat mielde dán tabeallas danne go dát assimilašuvdna ii boađe ovdan Qvigstada čállinvuogis.

3.3 Homonymiija

Nugo stándardagielasge leat ovttaidlogu komitatiivva ja mánggaidlogu lokatiivva substantiivvaid sátnehámit homonymat. Opposišuvdna lea dušše pronomeniin. Giellageavaheaddjit orrot birgeme bures dáinna homonymiijain, danne go dán guovtti kásusis lea nu goabbatlágan doaibma cealkagis.

Muhto *ii*-assimilašuvdna ovtta *n*-gehčosiin dagaha Gáivuona suopmanis eará homonymiijaid. Lokatiivva ovttaidlogu ja mánggaidlogu hámit leat homonymat dalle go vokálaguovddážis ii leat diftonga, nugo oaidnit tabeallas (5). Homonymiija lea suivejuvvon.

Tabella 5. Ol.lok. -n dahká homonymiija Gáivuona suopmanis

ol.lok. s-geažus	ol.lok. n-geažus	ml.lok. / ol.kom.
girjjis	girjjin	girjjin
goadis	goadin	guodin

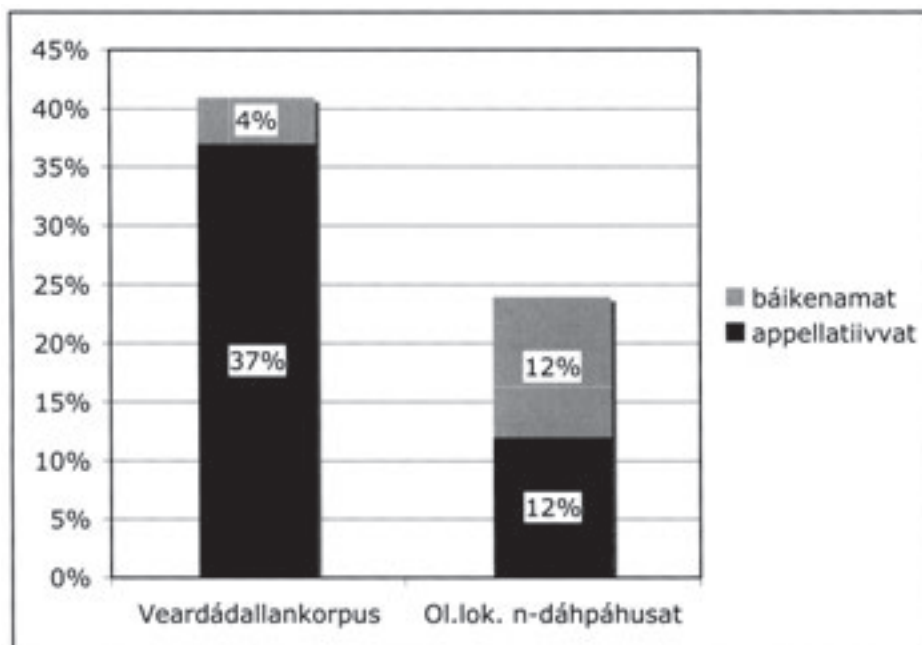
S/N-joavkku materiálas leat 10 dáhpáhusa main lea *n*-geažus laktojuvvon i-máddagii:

- (14) *Dál mo lean driven olu gáttis, beare gáttin.* (Inf. 3)
 (15) (...) *dah sirde ovtta sajin nuppe sadjái.* (Inf. 7)
 (16) *Dah ledje dáppe dá vákkín, (...)* (Inf. 7)
 (17) (...) *golbma meid mo dieđán dás, dá mohkin (...)* (Inf. 13)
 (18) (...) *ja oppa mu eallináiggin orrun da báikkis.* (Inf. 9)
 (19) *Dah gal orru dáppe Ivgubađavuovddin.* (Inf. 13)
 (20) *Mus ledje gusah Vuovddin dalle.* (Inf. 13)
 (21) *Mo lean riegádan dás Gáiskriiddin.* (Inf. 18)
 (22) (...) *viežžat Reaššin ja riepmat skovret guolbbi (...)*(Inf. 13)
 (23) *Ovtta sotnabeaveahket dah buođi Vuovddin (...)*(Inf. 13)

Gait cealkagiin boahá ovdan ahte lea sáhka ovttaidlogus. Cealkagis (14) substantiiva geardduhuvvo go vuosttaš gearde daddjojuvvo *s*-gehčosiin. Cealkagiin (15–18) lea attribuhttan lohkosátni, adjektiiva dahje čujuheaddji-pronomen, mii vuoseha ahte adverbála lea ovttaidlogus. Cealkagiin (19–23) lea i-máttat báikenamma, omd. *Gáiskriiddin*, mii čielgasit lea ovttaidlogus. Muhtun báikenamain lea maid diftonga, nu ahte ii šattage homonymiija dan dihte.

Materiálas ledje 43 *a*-, *i*- ja *u*-máttat ol.lok.-dáhpáhusa main lei *n*-geažus. Bajábeal 10 i-máttat dáhpáhusa dahket 24 % dain. Šadden sáhkkii geahččat lei go das seammá frekveansa go gielas oppalohká, ja dan dihte guorahallen 4 informántta giela (áhkuid/ádjáid buolvvas). Mun välljejin informánttaid geaid materiálaid ledjen transkriberen ollásit. Transkripšuvnnain ledje 1107 bárrastávvalsubstantiivva maid soggi lei *a*, *i* dahje *u*, ja dain ledje 450 i-máddaga, mii dahká olles 41 %. Govvosis (1) dát gohčoduvvo veardá-dallankorpusan.

Bealis dáhpáhusain, main lea *n*-geažus (cealkagiin 14–23), lea sáhka

Govus 1. Bállastávval i-máddaga frekveansa

báikenamain. Veardádallankorpusis lea báikenamaid oassi ollu unnit, nu ahte jus ii váldde mielde báikenamaid, de erohus stuorru: i-máttat substantiivvat leat 37 % veardádallankorpusis, muhto dušše 12 % ol.lok. *n*-dáhpáhusain. Erohusa i-máddaga frekveanssas sáhtta dulkot nu ahte informánttat garvet geavaheames *n*-gehčosa i-máddagiin.

Tabella (6) vuoseha ahte Guovdageainnu ja Gárasavvona suopmaniin ii leat seammalágan homonymiija i-máttat substantiivvain go Gáivuona suopmanis. Homonymat leat suivejuvvon tabeallas:

Tabella 6. Bállastávval i-máddaga ol.lok. ja ml.lok. golmma suopmanis

	Gárasavvon	Gáivuotna	Guovdageaidnu
Ol.lok	jávrrien	jávrris	jávrris
		jávrrin	
Ml.lok.	jávrriin	jávrrin	jávrrin

Gárasavvona suopmanis ol.lok.-sátnehámi sokki diftonga dahká ahte hápmi

spiehkasta čielgasit májggaidlogu hámis. Guovdageainnu suopmanis fas loahppakonsonánta earuha sátnehámiid.

Durdnosa sámegeiela guovlu lea gielaidgaskasaš guovlu, gos lokatiivagehčosat varierejit suopmanis nubái, muhto ii dainge leat dakkár homonymiija go Gáivuona suopmanis:

Tabealla 7. Julev- ja davvisámi rádjeguovllu variánttat : Orrun- ja vuolginkásusat

	JS:	JS-variánta I	DS-variánta I	DS-variánta II	DS
ol.ines.	<i>goade-n</i>	} <i>goade-n</i>	<i>goađe-n</i>	<i>goađe-n</i>	<i>goađi-s</i> ol.lok.
ol.elat.	<i>goade-s</i>				
ml.ines.	<i>gáđi-j-n</i>	} <i>gáđi-j-s</i>	<i>gođi-j-s</i>	<i>gođi-in</i>	<i>gođi-i-n</i> ml.lok.
ml.elat.	<i>gáđi-j-s</i>				

JS – julevsámegeiella, DS – davvisámegeiella
(Korhonen 1981: 224 mielde.)

Gáivuona suopmanis ol.lok. *n*-geažus dagaha maid homonymiija essiivvain go bárrastávvalmáddagis ii leat dássemolsašupmi:

(24) *girkun* ol.lok. : *girkun* ess.

muhto dát ii guoskka nu galle sátnái go bárrastávvalsániin lea nu hárve dássemolsašupmi. Dasa lassin bohtá čielgasit ovdan cealkagis goappá doaimmas lea sáhka, dábálaččat vearbba bokte.

Vaikko bárrastávvalmáddagiin lea *-n*, de lea sihke Gáivuonas ja Gárasavvonis bárahisstávvalmáddagiin *s*-geažus, ja dainna garvá homonymiija lokatiivva ja essiivva hámiin, maid máddagiin main ii leat dássemolsašupmi. Dalle lea fas homonymiija ovttaidlogu komitatiivva sátnehámiin:

(25) *márkanis* ol.lok. : *márkanin* ess. : *márkanin* ol.kom.

Dákkár homonymiija lea oalle dábálaš go stuora oasis bárahisstávvalmáddagiin ii leat dássemolsašupmi.

Homonymiija lea viehka dábálaš gielas, ja Gáivuona suopmanis leat eanetge homonymiijat substantiivvaid sojahanparadigmas. Ovttaidlogu lokatiivva gehčosat dagahit goabbat lágan homonymiijaid. *n*-geažus dagaha maid dákkár homonymiijaid:

(26) *girjjiin* ol.lok. ~ *girjjiin* ol.kom.

(27) *girkun* ol.lok. ~ *girkun* ess.

Lokatiivva/komitatiivva homonymiija cealkagis (26) guoská dušše i-máddagii. Dát homonymiija ii galggaše vátásmahttit gulahallama eanet go ol.kom./ml.lok. dahká. Homonymiija essiivain ii leat nu dábálaš go dat guoská dušše bárrastávvalmáddagiidda, main ii leat dássemolsašuddan, ja essiivvas ja lokatiivvas lea nu goabbat lágan doaibma ahte ii galggaše vátásmahttit gulahallama.

Homonymiija ovttaidlogu ja mánggaidlogu lokatiivva hámiid gaskkas sáhtta vátásmahttit gulahallama go sánit leat seammá sajis cealkagis, ja dain lea seammá doaibma. Giellageavaheaddjit fertejit geavahit eará strategiijaid, omd. lasihit čujuheaddjipronomena dahje lohkosáni, nugo bođii ovdan cealkagiin (15–18). Informánttain geain lea sihke *n*- ja *s*-geažus lokatiivvas, lea čielga tendeansan ahte sii garvet *n*-gehčosa laktima i-máddagiidda. Dainna lágiin sáhtta i-máddagiid *s*-gehčosa válljen leat dagahan ahte lokatiivva *n*-geažus eanet ahte eanet lea vuoittáhallan.

In leat giedahallan oamastangehčosiid dán barggus, muhto dán oktavuodas lea dattetge relevánta ahte ol.lok., mas lea *s*-geažus, lea homonyma ol.akk./gen. substantiivvain mas lea ol.3.p. oamastangeažus, omd. *girjjis*, *nieiddas*. Vaikko dát homonymiija guoská gait bárrastávvalsubstantiivvaide, de ii dattetge čuoza gulahallamii seammá ollu go ol.lok./ml.lok. homonymiija, danne go akkusatiiva/genetiivvas ja lokatiivvas lea goabbat lágan doaibma cealkagis. Dasa lassin geavahuvvo oamastangeažus eanaš olbmuid oktavuodas, nugo

(28) *So válddii nieiddas mielde Ivgumuotkái.* (Inf. 21).

4. Suopmaniidgaskasaš oktavuohhta

Dálá Gáivuona suopmana sáhtá atnit golmma suopmana váikkuhusa boađusin. Mearrasámegiela fonologalaš erenoamášvuodaid eat gávnna, vejolaččat gávdno sátnevuorká. Muhtun Guovdageainnu ja Gárasavvona suopmaniid morfologalaš iešvuodat leat gilvalan Gáivuona gielas, ja boađusin leat hámit, mat eai lean álgo-suopmaniin, nugo sátnehámit main lea sihke ol.lok. *n*-geažus ja *ii*-assimilašuvdna.

Gárasavvona ja Guovdageainnu suopmaniin lea goabbatlágan morfologalaš vuogádat. Gáivuonagielas leat Gárasavvona ol.lok. bárrastávval *n*-geažus ja Guovdageainnu *ii*-assimilašuvdna ovttas dahkan homonymiija ovttaidlogu ja mánggaidlogu gaskkas:

Govus 2. Gárasavvona ja Guovdageainnu suopmaniid váikkuhus

<i>Gárasavvon</i>	<i>Gáivuotna</i>	<i>Guovdageaidnu</i>
ol.lok. <i>-n</i>		ol.lok. <i>-s</i>
<i>i+i > ii</i>		<i>i+i > i</i>

Mearrasámegiela ol.lok.-geažus adnojuvvo leat *-s(t)* (Sammallahti 1998: 10). Qvigstad Gállafierdda suopmančájánasain lea maid *n*-geažus bárrastávvalmáddagiin, ja okta informánta geavaha dušše *n*. Qvigstad gohčoda Gállafierdasuopmana lulimus mearrasámegiellan, ja čállá ahte sámít doppe leat bohtán Báhcavuonas. (Qvigstad 1925.) Mii eat dieđe man boaris *n*-geažus lei sin suopmanis. Olmmošjohtin Ruoŧa bealde vuotnaguovlluide, nugo Báhcavutnii, sáhtá leat váikkuhan maid Gállafierdda informánttaid suopmanii.

Sáhtá jurddahit goitge guokte vejolaš čilgenmálle dasa makkár suopmaniidgaskasaš oktavuohhta lea leamaš.

Nuppi čilgehusa mielde Gáivuona suopman gullá suopmankontinumii Gárasavvona, Guovdageainnu ja mearrasámegiela gaskkas. Gitta otná rádjái leat gáivuotnalaččain leamaš nana oktavuodat Gárasavvonii ja Guovdageidnui, ja olbmot leat sihkkarit váikkuhan guhtet guimmiideaset

sárdnunmálla. Suopman sáhtta nuppástuvvat dábálaš vuogáiduvvamiin (*accomodation*) mii dáhpáhuvvá olbmuid gaskkas, geain leat goabbatlágan suopmanat. Vuogáiduvvan sáhtta maid dagahit ođđa hámiid mat eai gula goappáge suopmanii – suopmaniidgaskasaš hámiid. (Trudgill 1986: 25, 60–62.)

Suopman mas leat leamaš máŋga variántta, gohčoduvvo diffusan, muhto dakkár suopmanis sáhtta dáhpáhuvvat fokuseren ja boadus lea dalle oktasaš varietehta dihto báikki olbmui dahje servodaga oasis (Trudgill 1986: 86).

Mii diehtit dattetge ahte stuora sisafárren siseatnamis Ivgui 1700-logus dagahii ahte guvlui ásaiduvve olbmot, geain lei earálágan suopman. Dálá Gáivuona suopman lea daid proseassaid boadus, mat leat dáhpáhuvvan olbmuid gaskkas. Molssaevttolaš čilgenmálla lea dan geažil koineiseren. Koine lea historjjálaččat seaguhuvvon, muhto dán áigásaš stabiila suopman, mas leat elemeanttat álgosuopmaniin, muhto mas sáhttet maid leat suopmaniidgaskasaš hámit, mat eai gávdnon álgosuopmaniin. (Trudgill 1986: 108.)

Olbmui leat iešguđetlágan suopmanat, mat dagahit ollu variašuvnnaid olbmuid gaskkas. Čuovvovaš buolvvas sáhttet variašuvnnaid leat juohke olbmos danne go sii leat bajásšaddan máŋggain variánttain. Áiggi mielde geahppánit vejolaš hámit. Hámit mat ožžot unnimus doarjaga álgosuopmaniin, ja maid hui markerejuvvon hámit, jávket, giella álkidahttojuvvo nu ahte irregularitehtat geahppánit ja sániin sáhttet jietnadagat reduserujuvot. Ádjána sullii golbma buolvva ovdalgo ođđa suopman stabiliserejuvvo. (Trudgill 1986: 126.)

Substantiivvaid morfologalaš guorahallan, maid dahken váldofágabarggus, ii vuoset doarvái reduseren- ja álkidahttintendeanssaid, nu ahte sáhtta árvalit koineiserema Trudgilla definišuvvna mielde, muhto koineiseren lea miellagiddevaš jurdda go diehtit dan stuora sisafárrema.

5. Konklusuvdna

Materiálas eai lean nu ollu lokatiivva n -gehčosat go vurdojuvvon, vaikko geažus adnojuvvo Gáivuona suopmana iešvuohtan bárrastávval máddagiin. Nu ahte ii sáhte dadjat ahte lokatiivva n lea tiippalaš Gáivuonasuopmanii,

juoga mii doarju Nesheima oaivila das ahte lokatiiva *s*-geažus bárrastávvalmáddagiin lei okta dain iešvuođain, mat earuhit Gáivuona suopmana Ivgu sámegeielas.

Homonymiija lokatiivva kásusa ovttaidlogu ja mánggaidlogu hámiid gaskkas váttásmahttá gulahallama danne go dain lea seammá doaibma vearbba ektui. Materiála vuoseha ahte informánttat dalle geavahit lassesániid, mat almmuhit substantiivva logu. Muđuid lea čielga tendeansa ahte informánttat garvet *n*-gehčosa laktima *i*-máddagiidda, vaikko sii muđuid geavahit *n*-gehčosa. Dainna lágiin sáhttá *s*-gehčosa válljen *i*-máddagiidda leat dagahan ahte lokatiivva *n*-geažus eanet ahte eanet vuoittáhallá Gáivuona suopmanis.

Gáldut

Materiálat

Jietnabáttit Romssa Universitehtas ja čállis. Ovtta informánttas dušše čálalaš notáhtat.

QLES = QVIGSTAD, JUST KNUD 1928: *Lappiske eventyr og sagn fra Troms og Finnmark III–IV*. Instituttet for sammenlignende kulturforskning, Serie B. Oslo.

Girjjálašvuohta

ALF KIILS SAMLINGER = ALF KIILS SAMLINGER TIL NORDNORSK HISTORIE. Privat arkiv. Interkommunalt arkiv Troms. Løpenummer 36 1766–1852. Avskrifter, kopier vedrørende finner (lapper) og kvener (Troms og Nordland).

ANTONSEN, LENE 2007: *Giella buolvvas bulvii. Gáivuona sámegeiela morfologiija guorahallan*. Sámegeiela váldofágadutkamuš. [Romsa]: Romssa Universitehta.

EIRA, INGER MARIE GAUP 2003: *Giella vákkis vággái. Gáivuona dialeavtta suokkardallan*. Dieđut 2/2003. Kautokeino: Sámi Instituhtta.

JERNSLETTEN, NILS 2007: *Davvisámi suopmanat*. Kompendium SAM-1011. [Romsa]: Romssa Universitehta.

- KORHONEN, MIKKO 1981: *Johdatus lapin kielen historiaan*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LAGERCRAANTZ, ELIEL 1958: *Lappische Volksdichtung II. Lyngelappische, Nordwestlappische und Westfjordlappische texte*. Suomalais-ugrilaisen seuran toimituksia 115. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura.
- NESHEIM, ASBJØRN 1962: The Lappish dialect of Ullsfjord and its relation to other Lappish dialects. – *Commentationes fenno-ugricae. In honorem Paavo Ravila* s. 333–360. Suomalais-ugrilaisen seuran toimituksia 125. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura.
- NICKEL, KLAUS PETER 1994: *Samisk grammatikk*. Rievdaduvvon 2. deaddileapmi. [Kárášjohka]: Davvi Girji o.s.
- QVIGSTAD, JUST KNUD 1925: *Die lappischen Dialekte in Norwegen. Lappische Texte aus Kalfjord und Helgöy: Reste eines ausgestorbenen Seelappendialektes*. Oslo Etnografiske Museums skrifter. Bind 1 Hefte 1 s. 21–40. Oslo.
- SAMMALLAHTI, PEKKA 1998: *The Saami Languages. An Introduction*. Kárášjohka: Davvi Girji OS.
- 1999: *Jietnadatoahpa vuodđokursa. Logaldatmánjggus*. [Oulu]: Oulu Universitehta.
- TRUDGILL, PETER 1986: *Dialects in contact*. Oxford: Blackwell.

Oanádusat mat eai leat čilgejuvvon tabeallain/teavsttas

elat. – elatiiva

ines. – inessiiva

kom. – komitatiiva

lok. – lokatiiva

ml. – májggaidlohku

ol. – ovttaidlohku

p. – persovdna

Locative suffixes in the Gáivuotna dialect

In Sami the locative singular *s*-suffix is the most common one, but in some dialects *-n* is used in bisyllabic stems and *-s* in trisyllabic stems. In the dialect of Gáivuotna it is typical for the older generations that the same informants use both *n* and *s*, but *n* is now losing ground, especially in the

younger generations. The written standard supports the choice of *s*-suffix in the spoken language, but it looks like there is another trigger too.

Gáivuotna is on the coast. The neighbouring inland dialects are the Gárasavvon dialect with sg.loc. *-n*, and the Guovdageaidnu dialect with sg.loc. *-s* in bisyllabic stems. In the latter dialect there is assimilation *ii>i* in unstressed syllables. This assimilation together with the *-n* suffix causes in the Gáivuotna dialect a homonymic clash between locative singular and plural in nouns with *i*-stem. The speakers evidently prefer using *s*-suffix in nouns with *i*-stem that are not place names. This could have been the impetus for the takeover of the *s*-suffix in bisyllabic stems.

Lene Antonsen

Romssa universitehta

lene.antonsen@uit.no